

Obsah / Content

Články / Articles

Výraz *což* v současné psané češtině

On the word *což* in contemporary written Czech /3

Jana Bílková

Subcategorization of Adverbials (The Case of Temporal Meanings)

Subcategorization of Adverbials (The Case of Temporal Meanings) /16

Jarmila Panevová, Marie Mikulová

Skloňování zájmena *týž/tentýž* – pozoruhodná morfologická anomálie

Declension of the pronoun *týž/tentýž* – a remarkable morphological singularity /31

Pavel Sojka

Příspěvek k poznávání příčin a principů jazykové dynamiky Případová studie o dvou dveřích

A contribution to the exploration of the causes and principles of language dynamism. The case study about two doors /41

Luboš Veselý, Vojtěch Veselý

Recenze / Reviews

Michaela Lišková – Martin Šemelík (eds.): Jak se píší slovníky aneb Lexikografie pro každého. Praha: NLN, 2019 /57

Barbora Procházková

Zprávy / News

Co je v ČNK nového X /63

Václav Cvrček, Pavel Vondříčka, Martina Waclawičová

Gramatik doc. František Štícha se v rozkvětu tvůrčích sil dožívá sedmdesáti let /66

Vladimír Petkevič

Výběrová bibliografie Františka Štíchy /68

Pokyny pro autory /79

Instructions for authors /80

Články / Articles

Výraz *což* v současné psané češtině

Jana Bílková

Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové

jana.bilkova@uhk.cz

On the word *což* in contemporary written Czech

ABSTRACT: The article presents the results of the research project aimed at identifying different parts of speech functions of the Czech expression *což* in contemporary Czech written texts. The function of a relative pronoun proved to be significantly dominant: *Přišel sám, což mě překvapilo* (*He came alone, which surprised me*). Other functions, like a particle or an interjection, are much less common (only about 2 % of occurrences display them). The word *což* appears as a particle only in a few stable collocations: *Což takhle dát si čaj?* (*What about having tea?*); *Což o to, já jim věřím, ale...* (*Oh, I believe them, but...*). The author deals mainly with the status of the pronoun *což* within the Czech relative pronoun system, the frequency of its case forms and various reference types. The main language material source of the research was the representative corpus of contemporary written Czech SYN 2015.

KEYWORDS: parts of speech; relative pronouns; particle; relative clause; written Czech; Czech National Corpus

KLÍČOVÁ SLOVA: slovní druhy; částice; vztažná zájmena; vztažná věta; psaná čeština; Český národní korpus

Subcategorization of Adverbials (The Case of Temporal Meanings)

Jarmila Panevová, Marie Mikulová

*Ústav formální a aplikované lingvistiky MFF UK Praha
{panevova, mikulova}@ufal.mff.cuni.cz*

Subcategorization of Adverbials (The Case of Temporal Meanings)

ABSTRACT: The system of adverbials with temporal meaning is analyzed here with specific emphasis on their surface expressions. The traditional classification for the meanings applied as responses for the question *When?*, *Since when?*, *Till when?*, *How long?*, *How often?* requires a more precise subcategorization with regard to systemic behavior of the adverbials. For the primary temporal expressions answering the questions *When?* and *How long?*, a system of subfunctors is proposed, while for the secondary meanings *Since when?*, *Till when?*, the corresponding functors are not splitted into subfunctors. The meanings connected with the repetition and the frequency are not discussed here as they belong to the description of the boundary between lexicon and grammar.

KEYWORDS: adverbial; temporal adverbial; functor; subfunctor

KLÍČOVÁ SLOVA: adverbiální určení; určení času; funktor; subfunktör

Skloňování zájmena *týž/tentýž* – pozoruhodná morfologická anomálie

Pavel Sojka

Katedra českého jazyka PedF UK v Praze

pavel.sojka@pedf.cuni.cz

Declension of the pronoun *týž/tentýž* – a remarkable morphological singularity

ABSTRACT: Within the Czech declension, the pronoun *týž/tentýž* is a true singularity. Its codified forms are constructed in three different ways and the distribution of these forms is highly irregular. In addition, there is a fourth (uncodified) way of constructing its forms. In this paper, we aim to answer the question how the forms of the pronoun *týž/tentýž* are applied in present-day newspaper texts. The impetus for this paper is the article by N. Svozilová published 50 years ago (in 1970). In addition, the paper describes the competition between the pronoun *týž/tentýž* and its stylistically less formal equivalent *ten samý*.

KEYWORDS: morphological variation; pronoun *týž/tentýž*; pronoun *ten samý*; Standard Czech; newspaper texts

KLÍČOVÁ SLOVA: tvaroslovná variantnost; zájmeno *týž/tentýž*; zájmeno *ten samý*; spisovná čeština; psaná publicistika

Příspěvek k poznávání příčin a principů jazykové dynamiky Případová studie o dvou dveřích

Luboš Veselý

Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého Olomouc
lubos.vesely@upol.cz

Vojtěch Veselý

Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové
vojtech.vesely@uhk.cz

A contribution to the exploration of the causes and principles of language dynamism. The case study about two doors

ABSTRACT: The paper presents a corpus-based case study concerning quantification of the Czech plurale tantum *dveře* 'door' (but also of other pluralia tantum). The study is a contribution to the research on language dynamism, i. e. dynamic changes in properties/behaviour of language units. According to both the authors' intuition and the corpus data available, the plurale tantum *dveře* 'door' usually does not combine with the basic numeral *dvě* 'two' (hence *dvě dveře* 'two door' is the only option) but quite commonly combines with basic numerals of higher numbers (*tři* 'three', *čtyři* 'four', etc.) which hereby comprise an alternative to set numerals (*troje* 'three (sets)', *čtvery* 'four (sets)', etc.). Therefore, *dvě dveře* 'two doors' is not common while *tři dveře* 'three doors', *čtyři dveře* 'four doors', etc., is common to some extent. As for other cases besides nominative and accusative, on the other hand, basic numerals of all numbers are common (*dvou dveří* 'of two doors', *tří dveří* 'of three doors', etc.). The following rationale is provided: the phrase *dvě dveře* 'two doors' is not acceptable because the numeral marks gender while the noun does not (as a result, the two forms are not compatible); the phrases *dvou dveří* 'of two doors', *tři dveře* 'three doors', *tří dveří* 'of three doors', etc., are also acceptable because neither the numerals nor the nouns mark gender. Other factors having an impact on the competition between basic and set numerals are also pointed out, especially: a) the nature of the denotate of the noun, b) the morphological type of the noun. The impact of various factors is examined via analysis of corpus data. It turns out that the (desired) *ceteris paribus* condition cannot be fully met as the respective factors interact with one another.

KEYWORDS: language dynamism; plurale tantum; basic numeral; set numeral; case

KLÍČOVÁ SLOVA: jazyková dynamika; plurale tantum; základní číslovka; souborová číslovka; pád

Recenze / Reviews

Michaela Lišková – Martin Šemelík (eds.): Jak se píší slovníky aneb Lexikografie pro každého¹ Praha: NLN, 2019, 262 s.

Barbora Procházková

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Praha
bprochazkova@ujc.cas.cz

Lexikografie má v moderní evropské vědě své nezastupitelné postavení i stabilní badatelské zázemí. Výrazným příspěvkem k popularizaci v této oblasti v českém prostoru je kolektivní monografie *Jak se píší slovníky aneb Lexikografie pro každého*.

Knihla nabízí pohled do slovníkářské dílny s přesahem do dalších lingvistických disciplín (slovotvorba, sémantika, frazeografie, ortoepie, dialektologie aj.) včetně po- učení o situaci v současné české a německé slovní zásobě.

Knížka vznikla za přispění tří akademických pracovníků. Její autorský kolektiv se- stává ze současných i bývalých pracovníků Ústavu pro jazyk český AV ČR (oddělení současné lexikologie a lexikografie, oddělení jazykové kultury, oddělení stylistiky a so- ciolingvistiky a dialektologického oddělení), dále z pracovníků lexikografické sekce Ústavu germánských studií FF UK a Ústavu Českého národního korpusu FF UK.

Jak je uvedeno v předmluvě, knížka je popularizační, snaží se proto vědecké po- znatky pojednávat čtenářsky přístupným, srozumitelným, odlehčeným a poutavým způsobem, dbá však přitom na věcnou správnost i aktuálnost traktovaných témat.

V českém kontextu se jedná o příručku, která na současném trhu dlouhodobě chybí, a zájemci o tuto problematiku ji proto zcela jistě uvítají. Z publikací, které u nás v posledních třiceti letech vyšly, se slovníkářství a tvorbě slovníků věnovaly pouze dvě z nich: *Manuál lexikografie* (H&H, 1. vyd. 1995) a *Kapitoly z koncepce Akademického slovníku současné češtiny* (Ústav pro jazyk český AV ČR, 2016)², a to z ryze odborného

¹ Publikace vznikla s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092.

² V této souvislosti je důležité zmínit, že jednou z vůbec prvních mezinárodních příruček o lexikografii byl anglicky vydaný *Manuál lexikografie* (Manual of lexicography, Prague: Academia / The Hague, Paris: Mouton 1971, 360 s.), jehož autorem je historický lingvista a lexikograf česko-amerického původu Ladislav Zgusta. Ostatně na tuto kanonickou knihu odkazuje v deváté kapitole recenzované publikace i Michal Škrabal, když hovoří o základní opozici ekvivalentů, o překladačských ekvivalentech a ekvivalentech výkladových (s. 107).

hlediska, byly tudíž určeny úzce zasvěcenému okruhu čtenářů. Předkládaná publikace má však ambice oslovit poněkud jiné publikum; v tomto smyslu jde tedy bezpochyby o záslužný čin.

Recenzovaná kniha je přehledně členěna na devatenáct kapitol uspořádaných do pěti oddílů, z nichž každý je věnován specializovanému okruhu lexikografických témat souvisejících se vznikem slovníkového díla. V jednotlivých kapitolách jsou popisovány dílčí aspekty slovníkového zpracování lexikálních jednotek, které lexikograf musí reflektovat při psaní slovníku. Vzhledem k omezenému prostoru si nyní podrobněji představíme alespoň některé z kapitol.

První oddíl nazvaný *Slovník je celý vesmír v abecedním pořádku* obsahuje úvodní kapitolu *Úvodem aneb První nahlédnutí pod lexikografickou pokličku*, jejímiž autory jsou Martin Šemelík a Michal Škrabal. Věnuje se vysvětlení samotného pojmu slovník, dále typologii slovníků z různé perspektivy (podle obsahu slovní zásoby, podle média a funkce) a konečně současným dvěma hlavními trendům ve zpracování slovní zásoby: technologické revoluci (využití jazykových korpusů při tvorbě slovníků a digitalizace slovníků) a demokratizaci (zapojení laické veřejnosti do slovníkových projektů).

Druhý oddíl s názvem *Castig na slova do slovníku* se zaměřuje na výběr slov do slovníku a jejich uspořádání v systému slovní zásoby. V rámci něj kupříkladu čtvrtá kapitola knihy (*Selfičkářka dodebatovala u burčákomatu před retrobarákem aneb Jak se sbírají nová slova*, autory jsou Sylva Nzimba, Martina Rybová a Jakub Sláma) představuje nová slova v češtině a způsoby jejich zpracování dříve a dnes. Vysvětluje se v ní, jak vypadá shromažďování materiálu pro slovník formou excerptce a jakou roli v současnosti hrají elektronické zdroje, resp. internet při registrování a zpracování nové slovní zásoby. Dále si všímá fungování neologismů, obzvlášť neosémantismů, v jazyce a způsobů obohacování slovní zásoby vůbec (mj. zmiňuje i v dnešní době častý způsob vzniku nových výrazů skládáním – blendingem neboli křížením, kombinací slov).

Třetí oddíl nazvaný *Ponor do heslové statě* nás podrobně seznamuje se stavbou heslové statě, soustřeďuje se přitom na uvádění výslovnosti, odkazování, synonyma, výklad významu a exemplifikaci. V sedmé kapitole (*Nejen píšeme, ale i mluvíme. Poznámky k uvádění výslovnosti ve slovníku*) Lucie Jílková a Veronika Štěpánová pojednávají o tom, jakým způsobem mohou být ve výkladovém slovníku zpracovány informace vztahující se k výslovnosti, a konstatují, že uvádění fonetických přepisů u všech hesel (nejen u slov cizího původu) není v české lexikografii dosud běžné a znamená vyšší komfort při užívání slovníku. Autorky dále zdůrazňují, že při současné tvorbě moderního výkladového slovníku je tento přístup rozhodně žádoucí. Zároveň poznamenávají, že největší potíž v oblasti uvádění výslovnosti ve slovnících představuje v současnosti problém, jak získat vhodný materiál pro zaznamenání normní výslovnosti, dosud totiž neexistují přiměřeně rozsáhlé korpusy, z nichž by se dala čerpat potřebná data.

Následující dvě kapitoly (osmá kapitola *Význam ve slovníku poprvé: slovníkový výklad* a devátá kapitola *Význam ve slovníku podruhé: překladový ekvivalent*), jejichž

autorem je Michal Škrabal, detailně nahlíží ztvárnění výkladu významu heslových slov, který představuje jednu z největších výzev při zpracování jednotek ve výkladovém slovníku. Hned v úvodu osmé kapitoly se autor zabývá významem slova „význam“ ve výkladovém jednojazyčném slovníku. Zmiňuje základní lexikografický nešvar – cykličnost výkladu významu (tzv. definice kruhem) – a spolu s příklady konkrétních skupin hesel z připravovaného *Akademického slovníku současné češtiny* (dále jen ASSČ) pak uvádí základní typy definic, které má lexikograf k dispozici (výklad opisný, ostenzivní, extenzivní, výklad pomocí synonyma, slovtvorný odkaz namísto plnohodnotné definice). Rovněž zdůrazňuje, že je třeba mít promyšlenou otázku metajazyka v rámci celého slovníku (tento fakt bývá v české lexikografické praxi často opomíjen), ten by měl být tvořen nejfrekventovanějšími a nejobecnějšími slovy jazyka. V deváté kapitole upozorňuje na skutečnost, že pro autora překladového slovníku je hlavním úkolem najít vhodný protějšek/ekvivalent k danému slovu. Lexikograf se tu setkává s problémem asymetričnosti slovní zásoby obou jazyků a musí řešit i aspekt jedinečné interpretace světa odrážející se v jazyce, tj. jak uživatelé různých jazyků člení svůj svět a pojmenovávají jeho části. Dále se zaměřuje na jednotlivé typy ekvivalence (úplná u terminologie, částečná, nulová v oblasti reálií) a způsoby jejich kompenzace ve slovníku (glosa, údaje o valenci, stylové a oborové kvalifikátory, výslovnost, exemplifikace). Závěrem konstatuje, že proces hledání protějšku v cílovém jazyce dnes oproti dřívějšímu vychází daleko více z korpusových dat (paralelní korpusy).

Vít Michalec pak v desáté kapitole (*Jak se (ne)ztratit ve slovníku aneb K čemu jsou čísla ve slovníkových definicích*) na příkladech několika polysémních hesel z připravovaného ASSČ ukazuje, jak funguje a k čemu slouží odkazování ve výkladovém slovníku (snazší orientace v dokladech přiřazených k jednotlivým významům, registrace slovtvorných vztahů ve slovníku a správné usouvztažnění odvozeného slova se slovem základovým a jeho významem).

Jedenáctá kapitola s názvem *Povídání o synonymech* autorů Martina Šemelíka, Marie Vachkové a Věry Kloudové přináší zamyšlení nad tím, co jsou to synonyma a s čím je v komunikaci spojena volba toho nevhodnějšího z nich (výskyt v podobném kontextu, schopnost asociace). V této souvislosti autoři upozorňují také na užitečné zdroje při hledání vhodného synonyma (které se mohou dobře doplňovat s nabídkou klasických slovníků), jako jsou tezaury nebo v prostředí internetu tzv. *word cloud* (neboli slovní mrak, tj. generování shluku klíčových slov k tématu). Zmiňují i jiné nástroje využitelné při zpracování synonym ve slovníku, např. *nástroj SyD* v rámci rozhraní Českého národního korpusu, umožňující na základě vygenerovaného koláčového grafu zjistit rozdíly v užití zadaných synonymních výrazů nebo jejich výskyt v žánrech psaného jazyka. V další části příspěvku představují i jeden z modulů *Kookurenční databanky* CCDB Ústavu pro německý jazyk v Mannheimu, sloužící pro srovnávání blízkých synonym.

Ve dvanácté kapitole (*Z lexikografické dlhy Velkého německo-českého akademického slovníku. Slovníkový příklad*) se Marie Vachková zamýšlí nad výběrem příkladů

do slovníku, konkrétně do překladového německo-českého slovníku vznikajícího v Ústavu germánských studií FF UK. Na ukázkách z německých i českých překladových a výkladových slovníků ilustruje, jak by měl vypadat vhodný slovníkový doklad. V této souvislosti autorka rovněž poukazuje na to, že lexikograf je při práci vystaven působení tří faktorů, jakými jsou ohled na potenciálního uživatele, vhodný výběr spojení z korpusu podle hodnot frekvence a pevnosti spojení a stres z časového skluзу.

Čtvrtý oddíl nese stručný název *Slovník a...* a věnuje se vybraným dílčím oblastem lexikografického zpracování hesel, jako je slovtvorba, terminologie, frazémy, nespisovné výrazy nebo lexikálněsémantická skupina hesel označujících barvy.

Třináctá kapitola (*O rubínové zahradě, skrytém ohni a obilnici jazyka aneb Slovtvorba ve slovníku podruhé*, autorem je Martin Šemelík) si všímá způsobů slovníkového zachycení slovtvorby (v doprovodných slovníkových textech, v heslových statích slovtvorných prostředků nebo s pomocí typografických prostředků) a také zpracování příbuzných slov ve slovtvorných oddílech heslových statí. Autor si klade otázku, podle jakých kritérií příbuzná slova ve slovtvorném oddíle lze uspořádat (na základě slovtvorné motivace, abecedně, frekvenčně). V závěru upozorňuje na slovtvorný modul internetové platformy *Canoo.net*.

Ve čtrnácté kapitole (*O vlku, koze a zeli. Slovník a odborné názvy*) Jana Nová tematizuje zpracování odborných názvů (termínů) ve všeobecném výkladovém slovníku. Zamýšlí se nad tím, jakou formu jejich zpracování ve slovníku očekává uživatel (názornost a srozumitelnost výkladu) a jakou jazykovědec (formální jednotnost hesel) a odborník (odborná správnost a přesnost výkladu). Nastiňuje faktory výběru termínů do slovníku, mezi které patří především zřetel k uživateli, frekvence a známost. Dále naznačuje způsob práce s těmito hesly, zahrnující mj. práci s odbornou literaturou a kontrolu hesel u specialisty na daný obor, jehož úkolem je dohlédnout na to, aby zjednodušení odborné stránky výkladu nepřesáhlo míru tolerance.

Sešnáctá kapitola (*Barevná čeština aneb Lososové noviny, hřebíčková mezulánka a mátová svatba*), jejíž autorkou je Michaela Lišková, se zabývá zpracováním zajímavé a velmi specifické skupiny lexikalizovaných pojmenování označujících barvy a barevné odstíny ve výkladovém slovníku. Autorka upozorňuje na to, že postižení barevných odstínů ve slovníku není snadná věc a že záleží na konotacích, které tato slova přinášejí (květinová vůně, chuť ovoce, třpyt drahých kamenů aj.). V závěru připomíná, že jazykový obraz světa je kulturně podmíněn a v čase se proměňuje, a proto zpracování tohoto typu slov nelze mechanicky přejímat z předchozích slovníků.

Pátý oddíl nazvaný *Davidové a Goliášové* pak mapuje zařazování nářečních jednotek do slovníku a dále proces zpracování prvního rozsáhlého výkladového slovníku na akademické půdě.

V pořadí osmnáctá kapitola celé knihy (*Nářeční lexikografie aneb Složitá cesta od oblastních slovníčků po celonárodní nářeční slovník*, její autorkou je Hana Goláňová) se tak věnuje popisu lexikálních nářečních jednotek a dává nahlédnout do tvorby nářečních slovníků zpracovávajících nářeční a regionální slovní zásobu. Úvodem si

v malém historickém exkurzu do bádání v oblasti nářečního lexika všímá nejen prvních historických (J. Hus, J. Blahoslav), ale i prvních vědeckých (F. Bartoš, F. Š. Kott, B. Havránek aj.) pokusů o zachycení nářečního lexika. Samostatné části jsou zaměřeny na zpracování oblastní slovní zásoby v současné dialektologii a regionální zásoby jak z pohledu laika (laické interaktivní lexikony v prostředí internetu), tak i z pohledu dialektologa (Český jazykový atlas). Závěrečná část je pak věnována přípravě celonárodního nářečního slovníku – *Slovníku nářečí českého jazyka*, který od roku 2011 vzniká v dialektologickém oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR.

Poslední, poměrně obsáhlá, devatenáctá kapitola Věry Dvořáčkové s názvem *Největší výkladový slovník českého jazyka* referuje o vzniku, struktuře a charakteru prvního vědecky podchyceného a našeho největšího akademického výkladového slovníku – *Příručního slovníku jazyka českého*, se kterým jsou spojeny i počátky moderní české lexikografie. Nejprve se zmiňuje o prvních velkých jednojazyčných slovnících v Evropě a všímá si, jakou roli hrály při vzniku budoucího českého lexikonu. V dalších částech se věnuje institucionálnímu zabezpečení a vývoji koncepce budoucího slovníku i sběru slovníkového materiálu, dále pak financování a personálnímu zabezpečení takového projektu.

V samostatném šestém oddíle je na závěr knihy pro zájemce o hlubší vhled do problematiky k dispozici poměrně podrobný aparát použité a citované odborné literatury, zahrnující kromě slovníků, lexikografických a lingvistických platform, internetových zdrojů a odborné literatury k tématu rovněž odkazy na jazykové korpusy, beletristickou literaturu a různé další prameny (např. odkaz na českou fonetickou transkripci).

K posuzované knize lze jen na okraj připojit několik dílčích poznámek či připomínek. V první řadě se jedná o chybné uvedení ISBN (namísto 978-80-7244-718-9 má být 978-80-7422-718-9). U některých obrázků mohla být zvolena čtenářsky vstřícnější velikost písma usnadňující jejich čtení. V kapitole pojednávající o hodnocení lexikálních jednotek z hlediska časové platnosti je poněkud sporné označení výrazu *bandor* (‘oválné, slané pečivo’, s. 29) kvalifikátorem histor., který je vyhrazen pro historismy, tedy výrazy označující zaniklé skutečnosti. Vzhledem k tomu, že se jedná o slovo s územní příznakovostí, označující dosud existující realii, měla by být teritoriální platnost jednotky správně naznačena kvalifikátorem region.³

Knížka *Jak se píše slovníky* přináší vedle věcného poučení také řadu zajímavostí, námětů a inspirací jak pro zkoumání obecných i specifických lexikografických témat, tak pro sestavování výkladových i překladových slovníků. Je určena nejen lingvistům,

³ Elektronický *Slovník nářečí českého jazyka* uvádí slovo *bandor* jako jednu z několika variant u hesla *bandur*. Varianta *bandor* je lokalizována do místa: Nemyslovice MB, Zábřeh SU, což potvrzuje její nářeční, teritoriálně vymezenou platnost. V připravovaném ASSČ je heslo zpracováno s variantním záhlavím *bandor*, *bandur* a obě jeho varianty kvalifikovány jako region., zejm. Čechy. K problematice vymezení pojmů archaismus a historismus u označení potravinářských výrobků srov. též článek Michaely Liškové (Jazykovědné aktuality 3–4/2015, 113–114).

lexikografům, studentům vysokých škol (jako pomocný učební text v rámci úvodních bakalářských lexikologických kurzů) a pracovníkům z praxe, nakladatelstvím a překladatelům, ale především neodborné veřejnosti se zájmem o problematiku tvorby slovníků. Pro laického čtenáře je tak přehlednou prezentací moderní lexikografické práce a lexikografických metod. Její autoři se nesnažili o vyčerpávající rozbor této problematiky. Je samozřejmé, že omezený rozsah i zaměření publikace neumožnily zařadit některé další lexikografické otázky, se kterými se lexikograf při své práci setkává, jako je např. zpracování tzv. malých slovních druhů (předložky, spojky, částice, citoslovce), uvádění etymologické informace nebo zpracování antonym a mnohé jiné.

S ohledem na pestrost autorského kolektivu nebylo vždy snadné udržet jednotný styl v celém textu. Jak sami autoři v předmluvě poznamenávají, při výkladu složitých témat byli nuceni pro srozumitelnost přistoupit na určitá zjednodušení a naopak při důrazu na odbornou stránku zase slevovat z popularizačního stylu. Přesto se díky srozumitelné, uvolněné a vtipné formě zpracování výkladu jednotlivých témat spolu s bohatým aparátem slovníkových ukázek a konkrétních ilustrativních příkladů hesel, včetně názorných tabulek a obrázků, podařilo sestavit čtenářsky atraktivního a vstřícného průvodce zákulisím tvorby slovníků a napomoci rozvoji slovníkářské kultury u nás.

Co je v ČNK nového X

Václav Cvrček, Pavel Vondříčka, Martina Waclawicová

Ústav Českého národního korpusu, Filozofická fakulta UK Praha

{vaclav.cvrcek; pavel.vondricka; martina.waclawicova}@ff.cuni.cz

V rámci jubilejního roku 2019, v němž projekt ČNK oslavil 25. výročí svého založení, byla jako hlavní inovace portálu www.korpus.cz představena aplikace Slovo v kostce (viz KGA 20/2019). To nebyl nicméně jediný počín, kterým jsme oslavili toto půlku-laté jubileum. Vedle pravidelné aktualizace vlnkových korpusů – zejm. synchronního psaného korpusu SYN (verze 8) a paralelního korpusu InterCorp (verze 12) – bylo zveřejněno několik korpusů nových, konkrétně: korpus polooficiální internetové komunikace NET, korpus monologů ORATOR a autorské korpusy Karla Čapka a Jana Čepa (autor R. Změlík). Dokumentace ke všem těmto korpusům je dostupná v rámci wiki stránek projektu ČNK (wiki.korpus.cz).

Ještě větší rozšíření ovšem zaznamenal segment uživatelských nástrojů, kterému se budeme věnovat v tomto příspěvku. Ještě v roce 2019 přibýly do rodiny korpusových aplikací statistická kalkulačka Calc a prohlížeč frekvenčních seznamů Lists, v roce 2020 pak následovaly Mapka a KorpusDB. Vzhledem k tomu, že se jedná o specializovanější nástroje, úzce zaměřené na jeden typ výzkumného úkolu, vyhradili jsme jim v nástrojové liště portálu korpus.cz specifické místo, které je označeno symbolem aplikačního menu (tzv. „čokoláda“).

První jmenovaná aplikace s názvem **Calc** je dostupná na adrese www.korpus.cz/calc. Jedná se o nástroj pro statistické vyhodnocování úloh, s nimiž se uživatel korpusu při své práci běžně setkává. Podle typu úlohy je kalkulačka rozdělena do několika modulů, mezi nimiž lze přepínat pomocí menu na levé straně. Jednou z nejčastějších otázek, kterou při korpusovém výzkumu uživatelé řeší, je to, zda mají dva jevy, které v korpusu vyhledali, statisticky významně odlišnou frekvenci. Calc pomůže s vyhodnocením tohoto problému, ať už se jedná o úlohu, v níž porovnáme dvě slova v jednom korpusu (např. varianty jednoho jevu), jedno slovo ve dvou korpusech (např. porovnání různých historických období), či dvě slova ve dvou korpusech (např. ekvivalenty při kontrastivním výzkumu). Důraz je přitom kladen na jednoduchost a interaktivitu zadávání a srozumitelnou prezentaci výsledků, které jsou doplněny o vysvětlující text v češtině a angličtině.

Další moduly jsou určeny pro řešení specifičtějších úloh. Modul nazvaný „1 jev – víc vzorků“ pomáhá určit spolehlivost manuální analýzy konkordance na základě několika náhodných vzorků. Modul s inverzním názvem „Víc jevů – 1 vzorek“ slouží

naopak k rozhodnutí o doloženosti určitých jevů v rámci konkordance (např. analýza jednotlivých významů). Zbývající dva moduly vyžadují pro vyhodnocení vstupních údajů informaci o jazyce, v němž je analýza prováděna – jeden počítá lexikální bohatost textu na základě míry zTTR, která využívá referenční hodnoty (specifické pro každý jazyk a registr), a není proto závislá na délce textu, druhý se pokouší odhadnout, jaká je adekvátní korespondence n-gramů v různých jazycích (rozsah víceslovných jednotek se v jazycích mění podle jejich typologické charakteristiky, např. izolační jazyky mají tendenci vytvářet rozsáhlejší víceslovné jednotky než jazyky s flexí). Vedle češtiny jsou poslední dva moduly schopné vyhodnocovat výsledky i pro dalších 7 jazyků: angličtinu, němčinu, francouzštinu, polštinu, španělštinu, nizozemštinu a portugalštinu.

Posledním nástrojem zveřejněným v roce 2019 je **Lists** (www.korpus.cz/lists), který reaguje na potřebu některých uživatelů ČNK procházet frekvenční seznamy (např. při vybírání vhodných slovních stimulů v rámci psychologického či neurologického výzkumu). Nabízí snadné prohlížení a srovnávání frekvenčních seznamů z vybraných korpusů ČNK (SYN 2000, SYN 2005, SYN 2010, SYN 2015 a ORAL v1) a dále jejich interaktivní filtrování, které může být založeno jak na informaci o frekvenci, tak i na podobě konkrétních slovních tvarů či lemmat. Vedle absolutní frekvence jednotek nabízí aplikace také relativní frekvenci (ipm), průměrnou redukovanou četnost (ARF) a průměrnou redukovanou četnost na milion slov (ARFn). Tabulka pro lemmata je navíc doplněna o informaci o slovních druzích, kterou lze rovněž využít pro filtrování.

Data ze zdrojových korpusů poskytují informaci o čtyřech hlavních registrech (beletrie, oborová literatura, publicistika jsou obsaženy v korpusech řady SYN a konverzace pochází z korpusu ORAL). Toto třídění aplikace Lists využívá k tomu, že na základě registrů lze informace o frekvencích jednotek dále filtrovat a vzájemně porovnávat.

Aplikace **KorpusDB** (zveřejněná v roce 2020) je dostupná na adrese db.korpus.cz a obsahuje aktuálně databázi všech rozpoznaných slovních tvarů všech lemmat vyskytujících se v korpusech ČNK a jejich frekvenčních distribucí. Kromě souhrnu všech korpusů současného psaného jazyka (celý korpus SYN v8) pokrývají frekvenční statistiky i korpusy mluveného jazyka (ORAL v1, ORTOFON v1) a korpusy diachronní (DIAKORP v6, dosud nezveřejněný korpus textů 19. století). Všechna data byla pro účel vytvoření databáze označována stejným způsobem.

Kromě vyhledávání konkrétních slovních tvarů nabízí rozhraní náhled celých paradigmat jednotlivých lemmat, kde lze pomocí filtrů snadno nalézt gramatické kategorie, v nichž dochází k reálné konkurenci různých variant v jazykových datech. V přehledu se zobrazuje rychlé srovnání relativní frekvence jednotlivých variant v pěti základních skupinách textů: beletrii, oborové literatuře a publicistice v rámci současného psaného jazyka, a dále v diachronních a mluvených korpusech. Zobrazit lze však i podrobnější frekvenční charakteristiky podle dalších textových atributů korpusů ČNK či podle sociolingvistických kategorií mluvčích v mluvených korpusech.

V rámci současného psaného jazyka tak lze rychle posoudit např. i případné vývojové tendence v čase. V úvahu je třeba brát nedostatky v datech a chyby v disambiguaci homonymních tvarů – typickým problémem je částečná normalizace v transkripci mluvených dat i extrémní obtížnost správného rozlišení homonymie pádů v mluveném jazyce.

V červenci 2020 byla dále zveřejněna webová aplikace **Mapka** (www.korpus.cz/mapka/), která je doplňkem ke korpusu DIALEKT (viz KGA 17/2018) a zároveň přináší vhled do nářeční diferencovanosti českého jazyka. Korpus DIALEKT reprezentuje v Mapce několik druhů sítí lokalit, ve kterých probíhalo nahrávání nářečních projevů. Je možné si zobrazit lokality zařazené do současné verze korpusu DIALEKT, přičemž lze vyčlenit zvláště ty, které se vztahují ke staré časové vrstvě sběru (od 50. do 80. let 20. stol.) a k nové časové vrstvě sběru (od 90. let 20. stol. do současnosti). Aktuální stav sběru nářečního materiálu lze sledovat na dalších sítích lokalit. Jde jednak o místa nahrávání, jednak o místa, odkud pocházejí zaznamenaní mluvčí (vzhledem ke způsobu výběru mluvčích se tyto sítě téměř shodují). Další možností je zobrazení sítě výzkumných lokalit Českého jazykového atlasu. Do budoucna se počítá i se začleněním dat vycházejících z dalších korpusů mluvené češtiny, ORALu a ORTOFONU.

Mapka poskytuje i základní informace o nářečním členění českého jazykového území. Lze si zobrazit buď základní nářeční oblasti, nebo podrobnější dělení na nářeční podskupiny, úseky a typy. Vedle toho je možné si na mapě zvolit administrativní členění ČR na okresy nebo kraje. V mapě jsou vloženy přehledy charakteristických nářečních rysů příslušící hlavním regionům (Čechy, Morava a Slezsko) a všem základním nářečním oblastem. Popis je vždy zaměřen na rysy hláskoslovné a tvaroslovné. Příklady nářečních jevů byly vybírány především z aktuální verze korpusu DIALEKT, doplňkově i z prepisů, které budou zveřejněny v další verzi korpusu. Každou nářeční oblast navíc reprezentují dvě ukázky autentických projevů nářečních mluvčích ve formě zvukového záznamu a dialektologického a ortografického prepisu. Ukázky pocházejí z korpusu DIALEKT a byly zvoleny tak, aby demonstrovaly typické nářeční rysy daných nářečních oblastí. Pro každou oblast bylo vybráno po jedné ukázce ze staré i nové časové vrstvy sběru. Postupně budou přidávány ukázky nářečních projevů i k dalším nářečním podskupinám, úsekům a typům. Pro potřeby vlastního výzkumu je do Mapky začleněna možnost vyhledávání obcí nebo částí obcí v rámci ČR a jejich zařazení do systému nářečního územního členění. Vyhledané body lze následně v mapě zakreslit a vytvořit tak vlastní mapu, kterou je možné stáhnout a vytisknout.

Gramatik doc. František Štícha se v rozkvětu tvůrčích sil dožívá sedmdesáti let

Vladimír Petkevič

Ústav teoretické a počítačnické lingvistiky, Filozofická fakulta UK Praha
Vladimir.Petkevic@ff.cuni.cz

Pokud mne paměť neklame, s doc. Františkem Štíchou, velmi významnou postavou české lingvistiky druhé poloviny dvacátého století a prvních dvaceti let století jednadvacátého, jsem se seznámil na konferenci *Čeština – univerzálie a specifika 3*, která probíhala ve dnech 22.–24. listopadu 2000. Datum uvádím záměrně, neboť na konferenci oslavil František své padesátiny. Tehdy jsem si dostatečně neuvědomoval, jak velké odborné dílo František za sebou už má, a netušil jsem, že svá největší díla, *Česko-německou srovnávací gramatiku*, jednoduchou *Akademickou gramatiku spisovné češtiny*, kde je hlavním spoluautorem a *spiritem agens*, a čtyřdílnou *Velkou akademickou gramatiku spisovné češtiny*, kde je také hlavním redaktorem a přispěvatelem, má ještě před sebou. Od onoho roku 2000 jsme se porůznu setkávali na různých konferencích a přednáškách, kde František v zasvěcených studiích přednášel zvláště o různých gramatických problémech a tématech a jako posluchač zhusta plamenně, emotivně a kriticky diskutoval s přednášejícími. Přitom jsem se přesvědčil o tom, jak je v jazykovědě velice vzdělaný; později, když jsme se více sblížili (v neposlední řadě díky sdílenému zájmu o syntax a o různé jazyky), jsem poznal, že je vzdělaný i v řadě dalších oborů a že rozhodně o něm nelze prohlásit, že je *homo unius linguae* ani *homo unius scientiae*. Velmi mne těší, že se – nyní už dobře – znám se vzdělavcem polyhistorického záběru, člověkem, který mi otevřel některé obzory a seznámil mne s knihami a problémy, o nichž jsem neměl ani potuchy.

Málo událostí se mi vrylo do paměti tak výrazně jako oslava jeho šedesátin, která se konala v listopadu roku 2010 v Salmovské literární kavárně. Na tento večer, kdy se v kavárně při výborném jídle a výtečném jazzu sešli Františkoví gratulanti, neobvykle rád vzpomínám. Ač jsem některé lidi blíže neznal, cítil jsem se tam jako mezi starými přáteli. A myslím, že od té doby se datuje mé těsnější přátelství s Františkem a naše pravidelná setkávání, jež se konají jednou za měsíc či za dva měsíce vpodvečer v literární kavárně v Týnské ulici.

Na tato setkání se vždycky těším, a jak se tak s Františkem scházím, stále více obdivuji (ač mu to neříkám), kolik toho vlastně stihne! Myslel jsem si třeba, že na svých objemných a věcně hutných (žádná vata!) gramatických dílech pracuje nejen od časného rána (to je pravda), ale i do pozdních nočních hodin (to pravda není). Nikoli, František si najde čas na sebebopovznesení: na četbu i například na sledování kvalitních televizních pořadů či na poslech hudby – a já si v duchu postesknou, že sám

si na takovéto bohuľibé činnosti dokážu jen málokdy udělat čas. Cizojazyčnou literaturu čte běžně v originále, a to nejen německy (trochu mne zahanbuje, když jen tak mimochodem utrousí, že čte objemné romány takového Thomase Manna v originále; sám jsem z Manna četl v originále snad jen *Smrt v Benátkách*); čte totiž také francouzskou literaturu francouzsky a anglickou anglicky. Navíc dokáže mezi jazyky přepínat: chvíli čte v originále skvělý Hugův popis francouzské revoluce *Quatre-vingt-treize*, poté třeba Feuchtwangera či Walsera a pak zas případně něco z literatury americké. A tak spolu se zaujetím při sklence vína nebo šálku čaje, pojídající toasty, mluvíme o tom, co jsme přečetli, o jazycích, hudbě a někdy i o politice a o náboženství. Při takových setkáních poznávám Františka blíže, a to nejen jako intelektuála, jehož schopnosti, intelekt a pracovitost jsou obdivuhodné. Vidím to, co není lidem znajícím Františka méně úplně zřejmé: že totiž za ostrým diskutérem, vyjadřujícím se někdy až nadměrně kriticky a snad i nevybíravě (sám jsem to při jedné své přednášce zakusil), se skrývá člověk naprosto bezelstný, který nedokáže nikomu ublížit. A při našich setkáních si uvědomuji, že třebaže máme na řadu věci názory až kontrárně odlišné (třeba na otázky náboženské víry a někdy i na politiku, ale diskuse je vždy zajímavá), rozhovory o sporných otázkách mne obohacují a umožňují mi vidět některé záležitosti jako problematičtější a složitější, než jsem se dosud domníval. Dokonce bych řekl, že vyhraněnost, s jakou František zastává své názory, je pro mne inspirující a nutí mne o jeho návrzích přemýšlet, protože vycházejí z velké učenosti a nabádají mne k vlastnímu studiu. Celkově však mezi námi vládne velké porozumění a opravdu se spolu rozhodně nenudíme. Připouštím však, že kdyby nás sledoval někdo třetí, jak půl hodiny diskutujeme třeba o různých českých překladech (Eisner, Karlach) první věty Werfelových *Čtyřiceti dnů*, možná by nás považoval za exoty. Avšak i zájem o překládání nás sblízuje, vždyť František už například přeložil několik překladatelsky nesnadných knih Thilo Sarrazina a napsal o překládání také knížku.

S Františkem mne však spojuje i radost z existence různých jazyků, lingvistických problémů a jejich řešení a ovšem i z korpusů a nepřeberných možností, které skýtají. A jsem velice rád, že František byl jedním z nehlasitějších zastánců korpusu v době, kdy šlo o to propagovat korpusy jako nové a fascinující lingvistické paradigma mezi odbornou komunitou a poukázat na jejich ohromné výhody a možnosti (v menší míře ale i meze), které nabízejí.

Neobyčejně mne těší, že František dosahuje sedmého křížku v nesmírné duševní svěžesti, kterou si ovšem celý život vědomě udržoval a stále udržuje ustavičnou duševní činností: vlastní vědeckou prací a intenzivním studiem nejen ve sféře své profese, ale i četbou náročných knih z různých oborů. Prostě nelenoší a celý život na sobě pracuje a také se to na něm projevuje a doufám, že i projevat bude. Co se v mládí až do sedmdesátky naučíš, po stovce jako když najdeš!

Do mnoha dalších let Františkovi ze srdce přeji co nejlepší zdraví, další plodné olympské vzlety ducha, sepsání *Obří akademické gramatiky spisovné i nespisovné češtiny* o osmi svazcích na textové základně v podobě padesátimiliardových korpusů a dalších děl, jež by obohacovaly a kultivovaly lidi kolem něho.

Výběrová bibliografie Františka Štíchy

Odborné knihy

Velká akademická gramatika spisovné češtiny: 2. Morfologie: Morfologické kategorie. Flexe. František Štícha ed. Praha: Academia, v sazbě.

O věrnosti překladu. Praha: Academia, 2019.

Velká akademická gramatika spisovné češtiny: 1. Morfologie: Druhy slov – Tvoření slov. Část 1, 2. František Štícha ed. Praha: Academia, 2018. 1148 s.

O nepřesnosti našeho vyjadřování. Praha: Academia, 2016.

Akademická gramatika spisovné češtiny. František Štícha a kol. (autoři František Štícha, Miloslav Vondráček, Ivana Kolářová, Jana Hoffmannová, Jana Bílková, Ivana Svobodová). Praha: Academia, 2013. 974 s.

Kapitoly z české gramatiky. Ed. František Štícha. Praha: Academia, 2011. 1189 s.

Možnosti a meze české gramatiky. Red. zprac. František Štícha, Josef Šimandl, předml. František Štícha. Praha: Academia, 2006. 303 s.

Česko-německá srovnávací gramatika. Praha: Argo, 2003.

Současný český jazyk – Význam a konkurence v syntaxi. Praha: UK, 1989.

Utváření a hierarchizace struktury větného znaku. Praha: UK, 1984.

Články v časopisech a sbornících, kapitoly v odborných knihách, recenze

Slovotvorná stavba českých jmen živočichů. *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 21, 2020, 59–84.

Překlad prostředků mluvenosti v beletrii. *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 19, 2019, 71–74.

Über die Sprache Heinrich Bölls: Heinrich Böll zum 100. Geburtstag. *Linguistica Pragensia*. Praha: FF UK, 2018, 86–107. https://linguistica.pragensia.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/12/2018/07/Frantisek_Sticha_86-107.pdf

Valenční slovník českých sloves – VALLEX. *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 18, 2018, 75–81.

Několik poznámek k synonymii a frekvenci příčinných spojek. *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 17, 2018, 57–65.

K pojmu slovotvorné solitérnosti. *Jazykovedný časopis*. Bratislava: Slovak Academic Press, 69, č. 3, 2018, 581–588.

O jazyce próz Jaroslava Hutky. *Naše řeč*, 100, č. 2, 2017, 80–92.

Opakování a elipsa reflexivního morfému *se* v koordinovaném spojení zvratných sloves. *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 13, 2016, 61–83.

Die deutschen Ausdrücke *irgendein* und *irgendwann* und ihre tschechischen Äquivalente. *Linguistica Pragensia*, 26, č. 1, 2016, 19–34.

K synonymii primárních a sekundárních imperfektiv. *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 14, 2016, 54–66.

Slovník afixů užívaných v češtině. Ed. Josef Šimandl (kol. autorů Jana Bílková, François Esvan, Jana Klímová, Marta Koutová, Petr Nádeníček, Kateřina Najbrtová, Renata Novotná, Klára Osolobě, Josef Šimandl, František Štícha, Luboš Veselý, Vojtěch Veselý, Miloslav Vondráček). Praha: Karolinum, 2016. 652 s. <http://www.slovnikafixu.cz>

Slovesný čas (tempus). Milada Hirschová, František Štícha, Susan Kresin. In: *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakl. Lidové noviny, 2016, 1669–1673. <https://www.czechency.org/slovník/SLOVESN%C3%9D%20%C4%8CAS>

Wie identifiziert man das lexikalisch unausgedrückte Objekt im Satz? In: *Valenz im Fokus: Grammatische und lexikographische Studien. Festschrift für Jacqueline Kubczak*. Mannheim: Inst. für deutsche Sprache, 2015, 211–224.

Kam dospěl výzkum translace vazeb s infinitivem po 42 letech? In: *Dva z prvních: Jaromír Spal, Miloslav Šváb – respektované osobnosti vysokoškolské bohemistiky*. Plzeň: ZČU, 2015, 24–32.

K umělosti literárního jazyka: nad jazykem próz Václava Böhmscheho. In: *Žena – růže – píseň – řeč: Sborník na počest životního jubilea Radoslavy Kvapilové Brabcové*. Praha: PF UK, 2015, 85–90.

Perspektivy korpusové lingvistiky: deskripce, nebo explanace? *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 12, 2015, 75–82.

Predikační, nebo predikativní? O konkurenci adjektiv zakončených na *-ační* a *-ativní* v úzu současné standardní psané češtiny. In: *Člověk a jeho jazyk 3: Inšpirácie profesora Jána Horeckého*. Bratislava: Veda, 2015, 521–528.

Co v korpusu nenajdeme, nezařadíme do langue? In: *Radost z jazyků: Sborník příspěvků k 75. narozeninám prof. Františka Čermáka*. Praha: Nakl. Lidové noviny, 2014, 329–335.

Nad literární češtinou Jakuba Arbesa. Ke stému výročí úmrtí Jakuba Arbesa: 12. 6. 1840 – 8. 4. 1914. *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 9, 2014, 66–80.

K pojmu „slovotvorný typ“. *Philologica*, 72, 2013, 341–347.

Přirozený jazyk a jazyk teoretické fyziky. In: *Tygramatika: Soubor studií věnovaných prof. Janu Kořenskému k 75. narozeninám*. Praha: Dokořán, 2013, 185–211.

Jak následovat Miloše Dokulila. *Gramatika a korpus 2012: 4. mezinárodní konference 28.–30. listopadu 2012: U příležitosti stého výročí narození Miloše Dokulila [CD ROM] / Hradec Králové, Gaudeamus 2013*. Podle webu ÚJČ <http://www.ujc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/veda-vyzkum/vyzkum/gramatika-a-korpus/proceedings-2012/konferencni-prispevky/StichaFrantisek.pdf>

Výzkum tvoření slov dříve a dnes. *Čeština v pohledu synchronním a diachronním: Stoleté kořeny Ústavu pro jazyk český*. Praha: Karolinum, 2012, 555–560.

O jazyce a stylu korespondence Jiřího Voskovce a Jana Wericha. (Jana Hoffmannová, Fr. Štícha). *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 5, 2012, 3–33.

Jak v epoše elektronických korpusů následovat Miloše Dokulila (Miloši Dokulilovi ke stému výročí narození). *Jazykovědné aktuality*, 49, č. 3–4, 2012, 95–107.

Miloš Dokulil and his theory of productivity in word-formation. *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 6, 2012, 3–9.

O skrytosti langue v korpusovém parole aneb k definici „kvantové lingvistiky“. In: *Korpusová lingvistika Praha 2011: 2: Výzkum a výstavba korpusů*. Praha: Nakl. Lidové noviny, 2011, 41–58.

Die morphologische und die semantische Perfektivität der attributiven Partizipien präsens (*zazářící–aufleuchtend*) im Tschechischen und im Deutschen. In: *Deutsch und Tschechisch im Vergleich: Korpusbasierte linguistische Studien 2*. Brno: MU, 2011, 33–41.

Za Sekcijata po gramatika kã Institutu za češki ezik. Perv. Marija Garova. *Homo Bohemicus (Sofija)*, č. 2–4, 2011, 72–75.

Zur Aspektualität des modalen Partizips I mit *zu* in attributiver Stellung (in kontrastiver Sicht). *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 4, 2011, 57–70.

Letošní stoleté jubileum. *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 3, 2011, 3–5.

Úvodem: K teorii a praxi tvoření slov v češtině. In: *Kapitoly z české gramatiky*. Praha: Academia, 2011, 17–20.

Obecná charakteristika tvoření slov. In: *Kapitoly z české gramatiky*. Praha: Academia, 2011, 21–25.

Úvodem: Variantnost pádových tvarů. Jana Marie Tušková, František Štícha. In: *Kapitoly z české gramatiky*. Praha: Academia, 2011, 413–415.

Některé jevy nominalizace. (F. Štícha a Petr Karlík). In: *Kapitoly z české gramatiky*. Praha: Academia, 2011, 923–944.

Tvoření názvů osob (bytostí). In: *Kapitoly z české gramatiky*. Praha: Academia, 2011, 25–272.

Pasivum, reflexivní deagentiv a implicitní deagentiv. In: *Kapitoly z české gramatiky*. Praha: Academia, 2011, 809–855.

Slovosled a aktuální členění věty. In: *Kapitoly z české gramatiky*. Praha: Academia, 2011, 733–784.

Der kommunikative und der systembezogene Status grammatischer Phänomene mit niedriger Häufigkeit. In: *Grammatik und Korpora 2009: Dritte Internationale Konferenz*. Tübingen: Narr Verlag, 2011, 473–483.

Grammatik und Korpora 2009: Dritte Internationale Konferenz. Hrsg. Marek Konopka, Jacqueline Kubczak, Christian Mair, František Štícha, Ulrich H. Wassner. Tübingen: Narr Verlag, 2011. 604 s.

Nerozumím tomu vs. Já tomu nerozumím. (K užívání zájmena *já* z hlediska korpusových nálezů.). In: *Užívání a prožívání jazyka. K 90. narozeninám Františka Daneše*. Praha: Karolinum 2010, 227–232.

Znovu o literární češtině Milana Kundery. *Slovo a slovesnost*, 71, č. 2, 2010, 128–133.
K jednomu typu číselné (ne)kongruence (na bázi ČNK). In: *Karlík a továrna na lingvistiku: Prof. Petru Karlíkovi k šedesátým narozeninám*. Brno: Host, 2010, 406–427.

Od ni přes aniž až k bez toho, aniž by. In: *Korpus – gramatika – axiologie*, č. 1, 2010, 63–74.

Argument – Prädikat – Struktur und Dezentrierung. In: *Die slavischen Sprachen: Bd. 1: Ein internationales Handbuch zu ihrer Struktur, ihrer Geschichte und ihrer Erforschung*. Berlin: de Gruyter, 2009, 582–591.

Slovotvorná produktivita a gramatičnost: gradační expresivní adjektiva s prefixy *pra-*, *pře-* a *vele-* v současné psané češtině. *Eslavística Complutense*, 9, Madrid, 2009, 145–170.

Die Konkurrenz von „von“ und „durch“ beim unpersönlichen Agens in Passivsätzen. In: *Germanistische Linguistik und die neuen Herausforderungen in Forschung und Lehre in Tschechien*. Brno: Academicus, 2009, 319–326.

Lokál singuláru tvrdých neživotných maskulin (*ve vlaku* vs. *v potoce*): úzus a gramatičnost. *Slovo a slovesnost*, 70, č. 3, 2009, 193–220.

Jméno třetí nejvyšší hory světa. *Naše řeč*, 92, č. 2, 2009, 107–110.

Die slavischen Sprachen: Bd. 1: Ein internationales Handbuch zu ihrer Struktur, ihrer Geschichte und ihrer Erforschung. Hrsg. von Sebastian Kempgen, Peter Kosta, Tilman Berger, [Autoren:] Karl Gutschmidt, František Štícha, Otakar Šoltys, Marie Těšitelová, Rudolf Šrámek, Milada Hirschová, Karel Kučera. Berlin: de Gruyter, 2009. 1116 s.

Abstraktní „vlastnictví“ (mít pravdu) z hlediska jazykového úzu a teorie gramatičnosti. In: *Člověk – jazyk – text: Sborník z mezinárodní lingvistické konference konané u příležitosti životního jubilea prof. PhDr. Jana Kořenského, DrSc., České Budějovice 18.–22. září 2007*. České Budějovice: JU, 2008, 235–240.

Usage, frequency, and grammaticality. In: *Grammar & Corpora: Selected contributions from the conference Grammar and Corpora, Sept. 25–27, 2007, Liblice – Gramatika a korpus 2007: Sborník příspěvků ze stejnojmenné konference 25.–27. 9. 2007, Liblice*. Praha: Academia, 2008, 285–291.

Máme v sobě víc nenávisti, nebo lásky? K jednomu typu přisuzování. *Naše řeč*, 91, č. 4, 2008, 169–177.

Die Agensphrase mit „von“ und „durch“ beim persönlichen Agens in Passivsätzen. *Linguistica Pragensia*, 18, č. 2, 2008, 57–66.

Dobře vytuněný automobil. *Naše řeč*, 91, č. 2, 2008, 110–111.

Sémanticko-komunikativní specifika disjunktivních otázek (Na materiálu ČNK). In: *Jazyk a jazykoveda v pohybe. Na počest Slavomíra Ondrejoviča*. Bratislava: Veda, 2008, 378–383.

Uzuálnost, funkčnost a systémovost jako kritéria gramatičnosti: k jednomu typu morfologické derivace (udělajíc – udělající). *Slovo a slovesnost*, 69, č. 3, 2008, 176–191.

Konference na oslavu životního jubilea Jana Kořenského. *Slovo a slovesnost*, 69, č. 3, 2008, 238–240.

Grammar & Corpora: Selected contributions from the conference Grammar and Corpora, Sept. 25–27, 2007, Liblice – Gramatika a korpus 2007: Sborník příspěvků ze stejnojmenné konference 25.–27. 9. 2007, Liblice. Eds. František Štícha, Mirjam Fried. Praha: Academia, 2008. 443 s.

Gramatika a korpus 2005 – Grammar & Corpora 2005: Sborník příspěvků ze stejnojmenné konference 23.–25. 11. 2005, sídlo AV ČR v Praze. Redakce a editace František Štícha, Josef Šimandl. Praha: ÚJČ AV ČR, 2007. 304 s.

Překládová čeština: Guy de Maupassant a Julia Roberts. In: *Možnosti a meze české gramatiky*. Praha: Academia, 2006, 285–292.

Jaké jsou možnosti a meze české gramatiky? In: *Možnosti a meze české gramatiky*. Praha: Academia, 2006, 13–35.

K možnostem a mezím sufixální derivace substantiv. Jana Klímová, Fr. Štícha. In: *Možnosti a meze české gramatiky*. Praha: Academia, 2006, 127–138.

Vztah slovosledu fixního a aktuálního: sondy do ČNK. In: *Jazyk a komunikácia v súvislostiach: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 24. a 25. júna 2004 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave*. Bratislava: Univ. Komenského, 2005, 297–307.

Okazionální slovesné vazby v Českém národním korpusu. František Štícha, Václava Holubová. In: *Jazyky a jazykověda: Sborník k 65. narozeninám prof. PhDr. Františka Čermáka, DrSc.* Praha: FF UK, 2005, 273–283.

Ke vztahu teoretické a empirické syntaxe v epoše korpusů. In: *Aktuálne otázky súčasnej syntaxe*. Bratislava: Veda, 2005, 36–40.

Sekundární imperfektiva ve vývoji češtiny. In: *Verba et historia: Igoru Němcovi k 80. narozeninám*. Praha: ÚJČ AV ČR, 2005, 365–372.

Kataforické korelativum *to* v souvětí s větami podmětovými a předmětovými. In: *Korpus jako zdroj dat o češtině*. Brno: MU, 2004, 145–153.

Pasivum (v češtině) spisovné a nespisovné. In: *Spisovnost a nespisovnost: Zdroje, proměny a perspektivy. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve Vzdělávacím středisku Šlapanice 10.–12. února 2004*. Brno: MU, 2004, 140–146.

Lesk a bída metafory. Několik úvah nad metaforikou próz A. Staška, R. Svobodové a V. Vančury. *Eslavística Complutense (Madrid)*, 4, 2004, 51–62.

Sekundární imperfektiva v současné češtině. In: *Život s morfémy. Sborník studií na počest Zdenky Rusínové*. Brno, 2004, 151–160.

Thematisierung, Satzanfang und Grammatikalität. *Linguistica Pragensia*, 14, č. 2, 2004, 90–103.

Metafora v románech Václava Řežáče. In: *Statość i zmienność w języku i literaturze czeskiej XX wieku*. Wałbrzych: Wyd. Pro, 2004, 269–276.

Nominativ a instrumentál predikátového substantiva v současné češtině: sonda do korpusu. *Slovo a slovesnost*, 65, 2004, 113–132.

Za hranice gramatičnosti: Ludvík Vaculík a Václav Böhmsche. *Naše řeč*, 87, č. 4, 2004, 172–184.

Opisné pasivní konstrukce s relátorem *dostat* a trpným participiem v současné češtině: úzus a gramatičnost. In: *Čeština – univerzália a specifika 5: Sborník 5. mezinárodního setkání bohemistů v Brně 13.–15. 11. 2003*. Praha: Nakl. Lidové noviny, 2004, 391–398.

Thematisierung, Satzanfang und Grammatikalität. *Linguistica Pragensia*, 14, 2004, 90–103.

Gramatický výzkum dříve a dnes: korpus jako výzva. In: *Tradícia a perspektívy gramatického výskumu na Slovensku*. M. Šimková (ed.), Bratislava: Veda, 2003, 24–31.

Vilmos Ágel: Valenztheorie. *Slovo a slovesnost*, 64, 2003, 142–145.

Topicalization, sentence opening and grammaticality. In: *Résumés: XVII^e Congrès International des Linguistes*. Praha: MFF UK, 2003, 295.

Gramatický výzkum dříve a dnes: korpus jako výzva. In: *Tradícia a perspektívy gramatického výskumu na Slovensku*. Bratislava: Veda, 2003, 24–31.

Miloš Dokulil in memoriam. *Linguistica Pragensia*, 13, č. 1, 2003, 1–4.

Čas slovesný. In: *Encyklopedický slovník češtiny*. P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová (eds.), Praha: Lidové noviny, 2002, 61–62.

Diateze. In: *Encyklopedický slovník češtiny*. P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová (eds.), Praha: Lidové noviny, 2002, 112–113.

Gramatičnost. In: *Encyklopedický slovník češtiny*. P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová (eds.), Praha: Lidové noviny, 2002, 155.

Hierarchizace sémantické struktury. In: *Encyklopedický slovník češtiny*. P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová (eds.), Praha: Lidové noviny, 2002, 165–166.

Osoba. In: *Encyklopedický slovník češtiny*. P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová (eds.), Praha: Lidové noviny, 2002, 299.

Rod slovesný. In: *Encyklopedický slovník češtiny*. P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová (eds.), Praha: Lidové noviny, 2002, 378–380.

Způsob slovesný. In: *Encyklopedický slovník češtiny*. P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová (eds.), Praha: Lidové noviny, 2002, 569–570.

Obligatorní, preferenční a fakultativní užívání zájmena *já* po spojkách hypotaktických – korpusová analýza. In: *Čeština – univerzália a specifika 4*. Brno: MU, 2002, 171–176.

K Dokulilovu pojmu slovotvorné produktivity (z hlediska korpusové analýzy). *Čeština doma a ve světě*, 10, 2002, 302–310.

Miloš Dokulil devadesátiletý. *Naše řeč*, 85, 2002, 150–154.

Kritéria gramatičnosti (Korpus jako argument a inspirace). *Slovo a slovesnost*, 62, 2001, 161–175.

Anaforické koreferenční substantivum. In: *Čeština – univerzálie a specifika 3. Z.* Hladká – P. Karlík (eds.), Brno: MU, 2001, 87–97.

Koncert pro orchestr aneb malá úvaha nad názvy hudebních děl. *Naše řeč*, 84, 2001, 126–132.

Odkazovací přívlaskové zájmeno *ten* v české literatuře 19. stol., zejména u A. Staška. *Naše řeč*, 83, 2000, 253–259.

K deikticko-anaforickým funkcím lexému *ten*. *Slovo a slovesnost*, 60, 1999, 123–135.

Forms and meanings in yes-no questions (a contrastive study of English, French, German and Czech) 2. *Linguistica Pragensia*, 9, 1999, 30–42.

Nad překladem románu Franze Werfla Čtyřicet dnů hory Mojžíšovy. *Naše řeč*, 81, 1998, 1–12.

Ich weiß es nicht. Ein deutsch-tschechischer Vergleich einer Antwort. In: *Dialoganalyse VI. Referate der 6. Arbeitstagung*. S. Čmejrková – J. Hoffmannová – O. Müllerová – J. Světlá (eds.), Tübingen: Max Nimeyer, 1998, 481–485.

Forms and meanings in yes-no questions (a contrastive study of English, French, German and Czech) 1. *Linguistica Pragensia*, 8, 1998, 73–80.

Implizitheitmengen und -arten bei der Substantivkomposition. In: *Wortbildung. Theorie und Anwendung*. A. Šimečková – M. Vachková (eds.), Praha: Karolinum, 1997, 155–162.

Ke dvěma méně běžným spojovacím prostředkům v současné češtině (*poté, co a bez toho, aby/že*): korpusová analýza. *Naše řeč*, 80, 1997, 73–80.

Komputační korpusy a empirická gramatika. *Slovo a slovesnost*, 58, 1997, 26–34.

On Implicitness in Language and Discourse: A Contrastive View. In: *Travaux du circle linguistique de Prague*. E. Hajičová – O. Leška – P. Sgall – Z. Skoumalová (eds.), Amsterdam: J. Benjamins, 1996, 331–346.

Spisovnost a nespisovnost literární řeči vypravěče. In: *Spisovnost a nespisovnost dnes*. R. Šrámek (ed.), Brno: MU, 1996, 188–190.

Křížení vět v češtině. *Naše řeč*, 79, 1996, 26–31.

O jazyce paměti Vlastimila Brodského (V. Brodskému k 75. narozeninám). *Naše řeč*, 79, 1996, 78–84.

Frekvence gramatických jevů v literárních dílech. *Čeština doma a ve světě*, 4, 1996, 239–241.

Otázky predikátové: inference, implicitnost a explicitní výrazy ilokučních funkcí I. *Slovo a slovesnost*, 56, 1995, 98–109.

Otázky predikátové: inference, implicitnost a explicitní výrazy ilokučních funkcí II. *Slovo a slovesnost*, 56, 1995, 204–217.

Desubstantivní adjektivní přívlask v současné spisovné češtině. *Naše řeč*, 78, 1995, 225–235.

K pojetí spisovnosti. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura 1993 – Sborník z olomoucké konference 23.–27. 8. 1993*. J. Jančáková – M. Komárek – O. Uličný (eds.), Praha: FF UK, 1995, 57–60.

Potažmo. *Naše řeč*, 78, č. 2, 1995, 110–112.

Intonatorische Wiedergabe der impliziten Thema-Rhema-Gliederung beim Lesen. In: *Writing vs Speaking, Language, Text, Discourse, Communication*. S. Čmejrková – F. Daneš – E. Havlová (eds.), Tübingen: Gunter Narr, 1994, 227–235.

Some thoughts on contrastive grammar. *Linguistica Pragensia*, 1994, 22–31.

Čas korpusové lingvistiky. *Slovo a slovesnost*, 55, 1994, 141–145.

O jazyce Miroslava Horníčka. *Naše řeč*, 76, 1993, 169–183.

Informationsstruktur und Artikelgebrauch. In: *Sprache – Sprechen – Handeln. Akten des 28. Linguistischen Kolloquiums*. D. W. Halwachs – I. Stütz (eds.), Graz, 1993, 187–190.

Die lexikalische Unbesetztheit des Objektkomplements im englischen, französischen, deutschen und tschechischen Satz. In: *New departures in contrastive linguistics*. Ch. Mair – M. Markus (eds.), Innsbruck, 1992, 225–232.

O povaze jednoho typu adverbialní determinace. *Naše řeč*, 75, 1992, 183–193.

Ještě o přívlastku volném a těsném. *Naše řeč*, 75, 1992, 255–258.

Zur Beschreibung der Impliztheit in der Sprache und Kommunikation. In: *Proceedings of LP' 90*. B. Palek – P. Janota (eds.), Prague: Charles University Press, 1991, 77–81.

Německá substantivní kompozita a implicitnost. *Časopis pro moderní filologii*, 1991, 68–76.

Několik poznámek o jazyce překladové prózy. *Naše řeč*, 74, 1991, 215–224.

K lexikální synonymii ve starší češtině. *Filologické studie XVIII*. Praha, UK, 1990, 7–19.

K užívání opisného pasíva v současné češtině. *Naše řeč*, 73, 1990, 63–73.

K pojetí spisovnosti. *Jazykovědné aktuality*, 27, 1990, 30.

Slovo a jeho význam v české próze 19. století z hlediska současného čtenáře. *Naše řeč*, 72, 1989, 131–139.

Lexikální neurčenost participantu ve starší češtině ve srovnání se současnou češtinou a ruštinou. *Slavia*, 58, 1989, 275–283.

K pojmu a popisu jazykové normy. In: *Funkční lingvistika a dialektika*. J. Nekvapil a O. Šolty (eds.), Praha: ÚJČ, 1988, 190–196.

O přívlastku volném a těsném. *Naše řeč*, 71, 1988, 243–252.

K vývoji zvrtného pasíva ve spisovné češtině. *Listy filologické*, 111, 1988, 22–29.

Komunikativní funkce umístování východiska (tématu) na konci věty. *Naše řeč*, 70, 1987, 69–75.

Komunikativní a jazykové funkce lexikálního nevyjádření objektu děje ve větě. *Naše řeč*, 70, 1987, 184–193.

- Metafora ve školské praxi (spolu s M. Bodlákem, R. Listíkovou a E. Oliveriusovou). *Filologické studie XV*. Praha: UK, 1986, 143–169.
- Predikativní status konstrukcí s *n/t*-ovými participií ve starší češtině. *Slavia*, 55, 1986, 384–390.
- Systémový a funkční status konstrukcí s *n/t*-ovými participií v současné češtině. *Slovo a slovesnost*, 47, 1986, 177–185.
- Monografie o reflexivních slovesech ve staré češtině. *Listy filologické*, 109, 1986, 239–242.
- O jazyce soudních rozhodnutí. *Naše řeč*, 68, 1985, 68–77.
- K problematice vazby. *Slovo a slovesnost*, 46, 1985, 38–45.
- Poznámky o staročeském pasívu. *Listy filologické*, 108, 1985, 77–82.
- Vztah předmětu a příslovečného určení z hlediska syntaktické teorie a školské praxe. *Filologické studie XIII*. Praha: UK, 1985, 61–71.
- O motivovanosti slov a slovech příbuzných z hlediska jazykové výuky na školách všech stupňů. *Český jazyk a literatura*, 34, 1983–1984, 119–130.
- Konkurence kladu a záporu v otázkách zjišťovacích. *Naše řeč*, 67, 1984, 76–83.
- K pojmům vazba a rekce. *Jazykovědné aktuality*, 21, 1984, 14–15.
- Větné členy v kontextu valenční syntaktické teorie. *Jazykovědné aktuality*, 21, 1984, 114–116.
- Poslání a charakter úvodů do jazykovědy. *Jazykovědný časopis*, 34, 1983, 62–68.
- K pojmu slovesný rod. *Jazykovědný časopis*, 34, 1983, 145–155.
- Slovosled v prózách Bohumila Hrabala. *Naše řeč*, 66, 1983, 75–83.
- On reflexive verbs in English. *Philologica Pragensia*, 25, 1982, 173–181.
- Zvratná slovesa dativního typu. *Naše řeč*, 64, 1981, 186–191.
- Poznámky k pojmu kauzace. *Slovo a slovesnost*, 42, 1981, 41–49.
- K syntakticko-sémantické konkurenci aktivních, participiálních a reflexivních konstrukcí. *Slovo a slovesnost*, 42, 1981, 183–192.
- Současný stav a vývojové perspektivy kodifikace spisovné češtiny. *Slovo a slovesnost*, 42, 1981, 228–238.
- Konkurence krátkých a dlouhých variant participiálních tvarů v přísudku. *Naše řeč*, 63, 1980, 1–14.
- Konkurence nominativu a instrumentálu přísudkového substantiva v současné spisovné češtině. *Naše řeč*, 63, 1980, 192–200.
- K užívání a významu dvojí formy trpného rodu v současné spisovné češtině. *Naše řeč*, 62, 1979, 57–71.
- Substantiva deminutivní formy s lexikalizovaným významem. *Naše řeč*, 61, 1978, 113–127.

Vypouštění částice *se* v koordinovaném a závislostním spojení zvrtných sloves. *Naše řeč*, 59, 1976, 68–76.

K problematice významu slovesných reflexivních forem fakultativních. *Naše řeč*, 58, 1975, 127–132.

Popularizační texty

Přehnaní fibišáni a oddaní keynesovci. *Týdeník Rozhlas*, 29, č. 32, 2019, s. 26, 5.–11. 8. 2019. *Úvahy o jazyce*, 2019.

Vývoj jazyka a kulturní dědictví. *Týdeník Rozhlas*, 28, č. 41, 2018, s. 26. *Úvahy o jazyce*, 2018.

Smrt talentovaného ševce. *Týdeník Rozhlas*, 27, č. 2, 2017, s. 26, 9.–15. 1. 2017. *Úvahy o jazyce*, 2017.

Straníci, politologové a jiní občané. *Týdeník Rozhlas*, č. 29, 2015, s. 24, 13. 7. 2015. *Úvahy o jazyce*, 2015.

Doktoři a inženýři. *Týdeník Rozhlas*, č. 17, 2015, s. 24, 20.–26. 4. 2015. *Úvahy o jazyce*, 2015.

Krásnej sen, nový den. *Týdeník Rozhlas*, č. 33, 2015, s. 24, 10. 8. 2015. *Úvahy o jazyce*, 2015.

Trixler z Dýzldorfu. *Týdeník Rozhlas*, č. 25, 2015, s. 24, 15.–21. 6. 2015. *Úvahy o jazyce*, 2015.

See není jezero a Teich není rybník. *Týdeník Rozhlas*, č. 25, 2015, s. 24, 15.–21. 6. 2015. *Úvahy o jazyce*, 2015.

Nehaňme deminutiv! *Týdeník Rozhlas*, 23, č. 19, 2013, s. 24, 6. 5. 2013. *Úvahy o jazyce*, 2013.

Developeři a think-tanky. *Týdeník Rozhlas*, 23, č. 3, 2013, s. 24, 14. 1. 2013. *Úvahy o jazyce*, 2013.

Vzdát kandidatury se nehodlá aneb Ten slovosled. *Týdeník Rozhlas*, 23, č. 7, 2013, s. 24, 11. 2. 2013. *Úvahy o jazyce*, 2013.

Cesta se neudrůže aneb O zvrtných slovesech. *Týdeník Rozhlas*, 23, č. 11, 2013, s. 24, 11. 3. 2013. *Úvahy o jazyce*, 2013.

Případ Lich aneb Malý přítok do moře chaosu. *Týdeník Rozhlas*, 22, s. 24, 13. 8. 2012. *Úvahy o jazyce*, 2012.

Bude napodobit moudré hospodáře. *Týdeník Rozhlas*, 22, s. 24, 24. 9. 2012. *Úvahy o jazyce*, 2012.

O „floskulích“ a intelektualismu poprvé. *Týdeník Rozhlas*, 21, č. 19, s. 24, 9. 5. 2011. *Úvahy o jazyce*, 2011.

O „floskulích“ a intelektualismu podruhé. *Týdeník Rozhlas*, 21, s. 24, 6. 6. 2011. *Úvahy o jazyce*, 2011.

O jazykové správnosti poprvé. *Týdeník Rozhlas*, 21, 2011, s. 24, 14. 2. 2011. *Úvahy o jazyce*, 2011.

O jazykové správnosti podruhé. *Týdeník Rozhlas*, 21, č. 11, 2011, s. 24, 14. 3. 2011. *Úvahy o jazyce*, 2011.

Tato země. *Týdeník Rozhlas*, 21, s. 24, 29. 8. 2011. *Úvahy o jazyce*, 2011.

O „stupidních“ slovech a nevysvětlitelnosti trendů. *Týdeník Rozhlas*, 21, s. 24, 4. 7. 2011. *Úvahy o jazyce*, 2011.

O kamarádech a přátelích aneb O „matení pojmů“. *Týdeník Rozhlas*, 21, s. 24, 26. 9. 2011. *Úvahy o jazyce*, 2011.

O dolních končetinách a „úpadku“ jazyka. *Týdeník Rozhlas*, 21, č. 15, s. 24, 11. 4. 2011. *Úvahy o jazyce*, 2011.

Co je a co není samozřejmé. *Týdeník Rozhlas*, 21, s. 24, 17. 1. 2011. *Úvahy o jazyce*, 2011.

O pojmech, slovech a slovíčkaření. *Vesmír*, 88, č. 1, 2009, s. 63.

František Daneš devadesátiletý. *Vesmír*, 88, č. 6, 2009, s. 367.

Děti ve škole by si měly hrát s českým jazykem, aniž by se ho bály. *Zemské noviny*, 16. 6. 2001.

Správně česky. Učitelé jsou hlavně ženy. *Právo*, 10. 7. 2001.

Správně česky. Fagule. *Právo*, 7. 8. 2001.

Jazykový koutek. Rozdíl mezi přívlastkem volným a těsným. *Zemské noviny*, 25. 8. 2001.

Správně česky. Developer. *Právo*, 28. 8. 2001.

Jazykový koutek. Čárka před spojkou nebo je někdy nutná. *Kladenský deník*, 8. 9. 2001.

Co si s tolika názory, stanovisky a požadavky mají počít odborníci? *České slovo*, 19. 5. 2001.

Překlady

Sarrazin, Thilo: *Teror ctnosti. O hranicích názorové svobody v Německu*. Přeložil František Štícha. Praha: Academia, 2015. 333 s.

Sarrazin, Thilo: *Evropa euro nepotřebuje: Jak nás politické vizionářství zavedlo do krize*. Přeložil František Štícha. Praha: Academia, 2013. 376 s.

Sarrazin, Thilo: *Německo páchá sebevraždu: Jak dáváme svou zemi všanc*. Přeložil František Štícha. Praha: Academia, 2011. 432 s.